
РЕЧ ГОСТА УРЕДНИКА

Долазак протестантских евангелика у Латинску Америку и њену политику је нови феномен који мора бити интерпретиран у светлу садашњости, али и прошлости. Мешање религије у политику у делу света који данас зовемо Латинска Америка је константа од самог доласка Шпанаца у Карипски регион. Међутим, њихов долазак није претерано променио перцепцију о краљевствима из времена пре Шпанаца, која су имала владаре који су у исто време били апсолутни територијални команданти и врховни верски лидери, ако не и божанства. У том смислу, долазак хришћанства, успостављеног прво силом а касније традицијом није променио те основне параметре односа религије и политике у колонијалном периоду који је отприлике трајао три века, од XVI до XVIII: освајачи су заснивали своју улогу на верским основама (христијанизацијом популације у новооткривеним територијама) а нови владоци су успоставили своју власт на основу верских права (као и у ранијем периоду). Независност ових колонија није променила основну претпоставку да тренутна моћ треба да буде подржана, али и да подржава, верске институције. Средњевековне институције Краљевског покровитељства¹, подржане од стране ибериских владара, постале су извор „правне традиције“ која је значила контролу верских институција од стране владе за политичке сврхе. Као последица, и поред доласка либералних принципа и владавине у XIX веку а у неким случајевима и одвајања Цркве и државе, идеја о потреби и употреби религије је остала у политичкој култури Латинске Америке. Управо из тог разлога, у многим латиноамеричким владавинама је успостављен такозвани „морални конкордат“, који се односи на савез између римокатоличког национализма и популистичких (војних) режима.²

Латинска Америка је веома ретко развијала демократске режиме. Али у последње две деценије XX века и на почетку новог миленијума, потреба ка реалном и важном верском плурализму, већа свест о потреби да се штите људска права и права мањина у друштву, као и постепена али и реална демократизација друштва, су учинили да дође до трансформације

- 1 Покровитељство је допуштено од стране Свете столице кроз неколико декрета са краја XV и почетка XVI века, који су дали шпанским римокатоличким краљевима различита права која су се тицала црквене администрације. Декрет Александра VI од 4. маја 1493. године је дозволио домен Индије и ексклузивне привилегије за христијанизацију Индијаца. Други декрет од 16. новембра 1501. је гарантовао краљу десетине и прве црквене бенефиције, док је 28. јула 1508. пара Јулије Други дозволио право за Универзалну патронажу над Римокатоличком црквом у Индији. Краљ је видео себе као „врсту апостола са ауторитетом у вези духовних ствари у Америци“. Другим речима, како је круна преузела све трошкове у вези експанзије вере, Света столица је признала право да образује цркве, именује бискупе и парохе, и да узима део фондова од Цркве. Видети више: John Lloyd Mecham, *Church and State in Latin America; A History of Politico-Ecclesiastical Relations*, The University of North Carolina Press, Chapel Hill, 1934, p. 14.
- 2 Kenneth P. Serbin, *Secret Dialogues; Church-State Relations, Torture, and Social Justice in Authoritarian Brazil* (University of Pittsburgh Press, 2000), p. 25.

политичке арене у Латинској Америци. Пад ауторитарних режима је био праћен са већом свести о значају људских права и утицао је на јачање одбране права савести и бројних грађанских слобода које су повезане са њом, укључујући и слободу вероисповести и потрагу за верском једнакости. Евангеличким црквама ови феномени нису непознати, као ни различити политички системи у региону. Другим речима, верски плурализам је стигао у латиноамерички популизам, у којем формално доминира римокатолицизам. Четири чланска објављена у теми броја се односе на ову нову стварност.

Бибиана Ортега у свом раду тврди да је Колумбија искусила два таласа верске мобилизације са импликацијама на политку. Први се односи на борбу за признавање верских мањина од стране државе. Према њој, „ова мобилизација је довела до организације политичких партија и партиципације у изборној конкуренцији“. Нова политичка партиципација је дозволила консолидацију верских слобода у Колумбији и утицала на неке уговоре са државом и на тај начин омогућила напредак у смислу верске равноправности. Други талас верске мобилизације се дешава у последњих пар година. Према њој, овај талас је развио покрет против других покрета чији је циљ заштита ЛГБТ популације, кроз заговарање традиционалне породице, такозваног „права на живот“ и противљењу ономе што се назива „родна идеологија“. Овај покрет је дозволио политичким евангелицима да учествују у великом броју акција које су се завршиле организовањем нових политичких партија и покрета. У овом циљу су се чак неколико хришћанских покрета ујединило, било да су римокатолички или протестански.

Марија дас Дорес Кампос Мачадо се бавила сличним проблемом у случају Бразила. Она анализира важну улогу верских актера за време скоријих политичких процеса и показује „како је политички савез између пентекосталаца и харизматских римокатолика у Националном конгресу учинио могућим серију политичких иницијатива са циљем да се демонтира ширење људских права и политика владавине Радничке партије“. Мачадо показује како су ове политичко-верске групе расле кроз анти-комунистичку и конзервативну визију сексуалне моралности и односа између полова, и тако постале велики изазов за бразилску демократију. Ауторка посебно показује како су харизматски римокатолички политичари направили неформални савез са Евангеличким блоком у Комори посланика у циљу спречавања експанзије сексуалних и репродуктивних права, ослањајући се на конзервативну политичку агенду у Скупштини.

Искуство Аргентине није другачије. Маркос Карбонели користи термин директно прожимање који се односи на одлуку верника да формирају своју партијске структуре и индиректно прожимање да објасни праксе кроз које цркве утичу на политичке партије без да се укључују у изборну трку. Када је потоње у питању, Римокатоличка црква би требала да има велику предност у односу на евангеличке цркве, у складу са својим историјским присуством.

Према аутору, како је Аргентина млада демократија и претпостављајући „да је влада нестабилна и под сталном претњом, политичка класа се прагматично ослања на верску моћ како би добила два кључна ресурса од ње“.

У нашем коауторском раду, Моника Велос и ја указујемо на трансформацију односа између најдоминантније политичке партије у историји Мексика (Partido Revolucionario Institucional (ПРИ); Institutional Revolutionary Party) и црква (нарочито Римокатоличке). Основана 1929. године да освоји изборе и реши сукоб између различитих политичких група, још једна сврха ове партије је била да се заједнички избори са опозицијом рикокатоличке хијерархије и неколико жупника који су били против Устава из 1917. године и мера које је револуционарна влада успоставила у циљу „дефанатанизације“ мексичког народа и лимитирања друштвеног утицаја Цркве. Уставна реформа из 1992. у смислу религије, раст верског плурализма и пораз партије на председничким изборима 2000. године, су променили став ПРИ према односима Цркве и државе. Поред тога, ова партија није повратила либералну и секуларни традицију која ју је увек обележавала, чинећи да она постане све више конзервативна и рањива у односу на захтеве и притиске који долазе од стране верских лидера.

Све заједно, ова четири чланка јасно указују како су демократија и признавање растућег верског плурализма направили прозор у којем је дозвољено религији да буде поново враћена у јавну сферу. Како ова друштвена промена постаје изазов за секуларну државу и секуларизацију друштва, људска права и нарочито мањине, јесте централно питање којим се баве ова четири рада. У сваком случају, нема сумње у нову улогу религије у политичкој сфери Латинске Америке.

Роберто Ј. Бланкарте³

3 Професор и истраживач у Центру за социолошке студије, El Colegio de Mexico. Докторирао у Паризу на École des Hautes Études en Sciences Sociales. Био је саветник мексичке амбасаде при Светој столици и главни саветник у Одсеку за верска питања мексичког Министарства унутрашњих послова. Аутор је десетине књига о историји Римокатоличке цркве у Мексику (Fondo de Cultura Económica, 1992) а скоро је објавио *Laws of Reform and the Lay State: Historical Importance and Contemporary Validity*, као и *Secularity, Religion, and Biopolitics in the Contemporary World*, објављени од стране El Colegio de México и National Autonomous University of Mexico. Бивши председник истраживачког комитета 22 за Социологију религије, у оквиру ИСА (Међународна социолошка организација). E-mail: blancart@colmex.mx